«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы»АҚ
жанындағы медицина колледжі

Жалпы білім беретін пәндер кафедрасы

«Бекітемін»
Колледж директоры
А.М. Кушкарова
«27» 2025 ж.

ЖҰМЫС ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Пән коды: ӘЭП 01
Пән: «Философия және мәдениеттану негіздері»
Мамандығы 09130100 - "Мейіргер ісі"
Біліктілігі - 5AB09130101 - "Мейіргер ісінің қолданбалы бакалавры"
Оқу сағаттарының/кредиттердің көлемі: 24 /1
Теория: 24 с
Курс: 2
Семестр: 4
Бақылау түрі: с/сынақ

Шымкент, 2025 ж.

Жұмыс оқу бағдарламасын оқытушы З.Ш.Оразымбетова құрастырды.

Жұмыс оқу бағдарламасы «Жалпы білім беретін пәндер» кафедрасы мәжілісінде қаралды.
Хаттама № 1 «27» 08 2025 ж.
Кафедра меңгерушісі _____А.Т.Сатаев
ПЦК мәжілісінде қаралды.
Хаттама № 1 «27» 08 2025 ж.
ПЦК төрайымы: _____ Г.Т.Анапияева
Әдістемелік кеңес мәжілісінде бекітілді.
Хаттама № 1 «27» 08 2025 ж.
Әдістемелік кеңес төрайымы: _____ Г.О.Мамбеталиева

1.1Кіріспе.

Бағдарламаның мақсаты-философиялық білімнің базалық құндылық құрылымын, адам мен қоғам өміріндегі рөлін, адамның әлемге деген танымдық қатынасын, әлемнің ғылыми және діни көрінісін

филисофиялық негізде оқыту, адам өмірінің мәні мен мағынасын көрсету, философияның тарихи типтері арқылы білім алушылардың мәдениетінің құрылымы мен дамуына көмектесу, тез өзгеретін қарама-қайшылықты әлемде құндылықтарды бағалауға үйрену.

1.2.Пәннің мақсаты:

Мақсаты білім алушылардың философияны дүниені танып-білудің ерекше формасы ретінде түсінуін қалыптастырып, олардың келешек кәсіби қызметтері аясында оның негізгі тараулары, мәселелері мен әдістері туралы тұтас білім беру. Қазіргі Қазақстанның үшінші жаңғырудағы философияның рөлі.

1.3.Оқытудың міндеттері:

-білім алушылардың қоғамдық сананы жаңартудағы және қазіргі заманның жаһандық міндеттерін шешудегі философияның рөлін түсіну аясында білім алушылардың философиялық-көзқарастық және әдістемелік мәдениет негіздерін игеруі;

-білім алушылардың бойында философиялық рефлексияны, өзін-өзі сараптау және адамгершіліктік өзін-өзі реттеу дағдыларын қалыптастыру;

-ғылыми зерттеу қабілеттерін дамыту, интеллектуалдық және шығармашылық әлеует қалыптастыру;

1.4. Оқытудың соңғы нәтижелері:

-философияның тарихи дамуы негізінде онтология мен метафизиканың негізгі мазмұнын сипаттау;

-нақты дүниені философиялық зерделеудің ерекшелігін түсіндіру;

-дүниеге көзқарасты табиғи және әлеуметтік әлемді философиялық зерделеу мен зерттеудің нәтижесі ретінде негіздеу;

-дүниені танып-білудің ғылыми және философиялық әдістерін жіктеу;

-мифологиялық, діни және ғылыми дүниетанымның ерекшеліктері мен мазмұнына түсініктеме жасау;

-негізгі дүниетанымдық ұғымдардың мағынасы мен рөлін адамның қазіргі әлемдегі жеке және әлеуметтік болмысының құндылықтары ретінде негіздеу;

-медиамәтіндер, әлеуметтік-мәдени және жекетұлғалық жағдайлардың философиялық қырларына этикалық шешімдерді қабылдау және негіздеу үшін талдау жасау;

-қазіргі жаһандық қоғамның өзекті мәселелеріне қатысты өзінің адами ұстанымын қалыптастыру және сауатты дәйектеу;

-кәсіби саладағы мәселелердің философиялық мазмұнын анықтау үшін өзекті болып саналатын зерттеу жүргізіп, оның нәтижелерін талқылауға ұсыну.

- мәдениеттің мәнін құбылыс ретінде түсіну;
- мәдениеттің формалары мен түрлерін талдау;
- мәдени білімдерді күнделікті және кәсіби өмірде қолдану;

1.5. Реквизитке дейінгі: Қазақстан тарихы

1.6.Реквизиттен кейінгі: Психолгия негіздері және коммуникативті дағдылар

1.7. Пәннің үлгілік оқу бағдарламасының мазмұны.

1. Философия пәні, оның қалыптасу және даму тарихы

Тақырып 1.1. Философия дүниетанымының өзегі ретінде. Философияның қоғамдағы рөлі.

Дүниетанымның тарихи түрлері-миф, дін, философия. Материализм және идеализм-философияның негізгі бағыттары.

Ежелгі Шығыс философиясы. Ежелгі Қытай философиясы (Конфуций ілімі-гуманизм, Дао ілімі-даосизм). Қытай философиясының негіздері. Ежелгі Үндістандағы касталық жүйе. Буддизм және Джайнизм. Ведалар кітабы.

Антик философиясы. Антик философия-Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Гереклит, Парменид, Зенон, Сократ, Демокрит, Платон, Аристотель, Эпикур. Рим тарихнамасының қалыптасуы. Грек, Рим философиясының сабақтастығы. Ежелгі Грек мәдениетіндегі мүсіндеу мен сәулет өнері, ғылымның дамуы.

Орта ғасырлық философия. Араб-парсы философиясы. Патристика, схолостика-ортағасырлық философияның негізгі ағымдары. Ислам діні. Ф. Аквинский, Р Бекон, У. Оккам, О. Хайям, әл-Фараби, ибн-Сина, әл-Бируни ілімдері.

Тақырып 1.2. Қайта өрлеу дәуірінің философиясы. Геоцентризм (Н. Каперник, Г. Галилей, Д. Бруно). Жаңа заман философия-таным әдісі. Ресей философияның дамуы. Ресейдегі позивитизм.

II.Бөлім. Қазақ философиясы.

Тақырып.2.1. Қазақ философиясының қалыптасуы мен ерекшеліктері. Қазақ халқының дүниетанымы.Мұсылмандық ренессанс (Қорқыт Ата,Жүсіп Баласағұн,Махмұт Қашқари, Қожа Ахмет Иассауи,Асан Қайғы, Мұхаммед Хайдар Дулати т.б). XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының дүниетанымдық көзқарастары (Дулат Бабатайұлы, Шортанбай Қанайұлы,Мұрат Мөңкеұлы, Бұқар Жырау, Ақтамберді жырау). Антропоцентризм және гуманизм (Ш.Уалиханов,Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев).

Тақырып.2.2. Қазақ философиясындағы дәстүр мен жаңашылдық. XX ғасыр басындағы қазақ ағартушыларының қоғамдық саяси ой-пікірі (Ш.Құдайбердиев, С.Торайғыров, А.Байтұрсынов, Ж.Аймауытов, Ә.Бөкейханов, М.Шоқай, Х.Досмұхамедов, Ж. Досмұхамедов,М.Дулатов т.б.)

ІІІ.Философияның теориялық және методологиялық негіздері.

Тақырып 3.1. Болмыс. Материя, Сана ұғымдары. Болмыс Категориясы және негізі формалары. Субстанция мәселесі. Заттардың мәні туралы негізгі ілімдер. Материя туралы басты ілімдердің типологиясы. Материя ұғымының философиялық мәні. Материяның құрылысы, оның ұйымдық формалары. Материяның өмір сүру тәсілдері мен формалары. Кеңістік және уақыт ұғымдары. Адам санасы рухани әлемі туралы ғылыми түсініктер. Адам писихикасының құрылымы: сана, санасыздық, өзіндік сана. Сана адам миының функциясы.

Тақырып 3.2. Диалектиканың негізгі категориялары. Диалектика дамудың жалпылама концепциясы. Диалектиканың тарихи формалары, диалектика заңдары.

Тақырып 3.3. Философиядағы қоғам мәселесі. Қоғам, адам және қоғамдық қатынастар туралы ой-пікірлер. Қоғамдық болмыс, сана. Әлеуметтік философия түсінігі және негізгі прнциптері. Рухани қоғамдық өмірдің мәні. Өндірістік қатынастар, өндіргіш күштер. **Тақырып 3.4. Таным теориясы.** Танымның объектісі мен субъектісі. Агностицизм түсінігі. Сенімді және рационалды танымның диолектикасы. Ақиқаттың түрлері. Практика (тәжірбие). Дүниені танып білудің мәні.

IV. Әлеуметтік философия.

Тақырып.4.1. Философия тарихындағы адам мәселесі. Адам проблемасы,адамға берілген анықтамалар. Адамның пайда болуы туралы түсініктер. Адам өмір сүруінің табиғи-биологиячлық алғышарттары. Адамның әлеуметтік мәні және ұлттық тұрпаты. Адам бойындағы табиғи және қоғамдық сипаттың үйлесімділігі.

Құндылықтар философиясы.Адамгершілік бастаулары.

Құндылықтар проблематикасы. «Аксиология» Игілік, мейірімділік, қайырымдылық, әділдік, ізгілік, ар-ұят, беделділік, заңдылық,тәуелсіздік,зұлымдық ұғымдары. Адамның рухани байлығының өлшемі. Құндылықтар типологиясы. Адамның қажеттіліктері мен мүдделері.

Жеке тұлғалық. Бостандығы және жауапкершілігі.

Дара тұлға, даралық түсініктерінің мазмұны.Жеке тұлға-өз болмысының субьектісі. Ерік, еркіндік түсініктері.

V.Бөлім. Қазіргі философияның өзекті мәселелері.

Тақырып пен қоғамның бірлігі мен байланысы. Халық санының өсуі. Биосфера, экология мәселелері. Қоғамның Тарихи типтері, қозғаушы күштері. Қоғамды зерттеудің методологиялық негізі.

Ғылым мен мәдениеттің даму ерекшеліктері. Прогресс.

Ғылым және ғылыми көзқарас, мәні мен ерекшелігі. Ғылыми танымның логикасы мен методологиясы. Қоғамдағы прогресстің тарихи типтері. Дүниежүзілік тарихи дамудың бірлігі мен өзгешіліктері.

Адамзат болашағы. Ғылыми-техникалық революция, ғылыми прогностика. Компьютерлік моделдеу. Тарихи аналогия. Адам және адамзаттың ауқымды проблемалары. Жаңаша ойлау.

Мәдениеттану-мәденинт туралы ғылым.Мәдениет және өнер.

Мәдениттану пәні оның міндеті. Мәдениет - адам әлемі. Қоғамдағы мәдениеттің негізгі қызметі. Мәдениеттің негізгі жүйелері. Материалдық және рухани мәдениет, оның құндылықтар жүйесіндегі орны. Мәдениеттің мұрагерлік, адамды қалыптастыру қызметі. Мәдениет - күрделі қоғамдық құбылыс. Мәдениеттану ғылымның білімдік жүйесі, олардың құндылығы. Мәдениет және өркениет ұғымының арақатынасы. Мәдениеттанудағы концепциялары.

Мәдениет және өнер.

Мәдениеттану ғылымы қоғамдық ғылымның саласы. Ойшылдардың мәдениеттанулық тұғырнамалары. Мәдениет типологиясы туралы қазіргі түсініктер. Мәдениет ұғымының даму логикасы және тарихы. Өнер туралы түсінік. Өнердің шығу тегі. Өнердің орындаушылық түрі. Сәулет өнері. Көркем өнер. Кино.

Дүниежүзілік мәдениеттер мен өркениеттер.

Архаикалық мәдениет. Миф мәдениеттің бір түрі.

Алғашқы қауым мәденинті және оның сипаттамалары. Миф – мәдениеттің бір түрі. Алғашқы діндер.

Ежелгі Шығыс мәдениеті. Антикалық мәдениет.

Шығыс мәдениетінің қалыптасуы мен ерекшелігі. Вавилион мәдениетінің қалыптасуы мен ерекшелігі. Вавилион мәдениеті адамзат мәдениетінің ең көне орталығы. Египет мәдениетінің құндылықтары: пирамидалар, Мысыр жазуы, наным-сенімдері. Ежелгі Қытай мәдениетінің мәні: Конфуций, Дао, Будда ілімінің алатын орны.

Қытай иероглифтерінің мәдени тарихы. Ежелгі Қытай өнері. Үнді мәдениетінің негізгі бағыттары, алғашқы философиялық мектептер. Үнді эпостарының дүниежүзілік мәдениеттегі орны. Үнді халқының әдет-ғұрыптары. «Махабхарата» мен «Рамаяна» поэмалары - көне үнділік әдеби мұра.

Грек мәдениетінің мәні. Ежелгі Грек философиясы, космологиясы. . Гомер поэмасы. Ежелгі грек мәдениетіндегі мүсіндеу және сәулет өнеріндегі дүниетанымдық көзқарас. Спартандық тәрбие. Афина демократиясы және оның маңызы. Антикалық Рим мәдениетіндегі сабақтастық және жаңашылдық Римдік шешендік өнер. Цицерон. Грек, Рим мәдениетінің сабақтастығы. Рим тарихнамасының қалыптасуы. Антикалық мәдениеттің қазіргі Еуропалық мәдениеттің қалыптасуына тигізген әсері.

Ортағасырлық араб - парсы мәдениеті.

Ортағасырлық араб мәдениеті мен ислам. Исламды қабылдаушы елдердің рухани және материалдық мәдениеттеріндегі ерекшеліктер. Парсы мәдениетінің құндылықтары. Араб-парсы мәдениетінің қазақ мәдениетіне тигізген әсері. Ортағасырлық араб мәдениеті мен ислам. Омар Хаям, Сағди, Хафиз, Низами, Руми дастандары.

2.4. Еуропалық Қайта өрлеу және Жаңа заман кезеңіндегі мәдениет.Ресей мәдениетінің дамуы.

Ортағасырлық мәдениетегі діни және көркемдік канондар. Қайта өрлеу мәдениетінің кезеңдері. Еуропаның Реформация дәуіріндегі мәдениеті. Мәдениетегі рационализм. Ағартушылық кезеңіндегі Еуропа мәдениеті.

Византия және оның христиандық мәдениетті дамытудағы тарихи рөлі. Данте, Леонардо да Винчи, Рафаэль, Мекелланджело және олардың әлемдік мәдениеттегі орны. Ренессанс дәуіріндегі жеке адам мүмкіндігін бақылау. Қайта өрлеу дәуірінің өнер туындылары. Жаңа дәуір мәдениетіндегі ғылым мен техниканың маңызы. Ағартушылық дәуіріндегі Еуропа мәдениеті. Өнердегі романтизм.

Ежелгі Русь мәдениеті. Ежелгі Русьтің праваслав дінін қабылдауы. Русь жылнамалары.XVIIғ-XVIIIғ. архитектура және құрылыс өнері. Орыс тарихындағы «Күміс ғасыр». Ежелгі славядардың дүниетанымы. София саборы-таңғажайып өнер туындысы. Славян мәдениетінің дамуындағы Мәскеудің рөлі. Ресей мәдениетінің жаңа кезеңі.

III. Бөлім .Отандық мәдениеттің теориясы мен тарихы.

3.1. Қазақ жеріндегі ежелгі мәдениеттер мен өркениеттер және қазақ мәдениеттінің бастауы.Орта ғасырдағы түрік мәдениеті.

Қазақ мәдениетінің түп негізі. Андронов мәдениеті. Ежелгі көшпелілер мәдениетіндегі мифология және космогония. Ежелгі сақ өнері. Сақтардың дүниетанымы Ұлы Жібек жолы. Ұлы Жібек жолы бойындағы қала мәдениетінің дамуы.

Ежелгі түркі өркениеті және оның ерекшелігі. Орхон-Енесей ескерткіші көне түркі жазбасы. Түркі дүниетанымы мен қазақ дүниетанымындағы сабақтастық. Күлтегін, Тоныкөк, Білге қаған жыры. Куле чор, Мойын чор ескерткіштері. Ертіс, Талас жазбалары. Түркі мәдениетіне араб-парсы мәдениетінің ықпалы. «Мұсылман Ренессансы» дәуіріндегі жазба мәдениеттің дамуы. Әл-Фараби мұралары. Ислам дүниетанымы бағытында жазылған еңбектер. Ортағасырлық кезеңдегі тарихи ескерткіштер. «Қорқыт Ата кітабы» мен «Оғыз наме» түркілердің ортақ мұрасы. М. Қашқари «Түркі тілдерінің сөздігі» түркі тайпалары туралы зерттеулер. Ж. Баласағұн «Құтты білік» -энциклопедиялық еңбек. А. Иассауи «Диуани Хикмет». «Құмандар кітабы».

3.2.Көшпелі өркениет құндылықтары. Дәстүрлі қазақ мәдениеті.

Қазіргі Қазақстан мәдениеті.

Көшпелі өркениет әлемдік өркениеттің құрамдас бөлігі. Көшпелілер дүниетанымы. Көшпелі өркениеттің ерекшелігі. Дәстүрлі қазақ мәдениетінің табиғи-ғарыштық негіздері. Көшпелілер өміріндегімал шаруашылығының рөлі. Кеңістікті игерудегі жылқы малы. Көшпелілердің әлеуметтік тектік типтері. Көшпелілердің әдет-ғұрыптары. Қазақтың ұлттық ойындары. Қазақ халқының қолөнері. Халықтық қолөнер. Қазақ этнографиясы. Ұлттық киім үлгілері. Ағаш өңдеу және зергерлік өнер. Тері

өңдеу және теріден жасалатын бұйымдар мен тұрмыстық заттар. Қазақ халқының тұңғыш суретшісі. Ш.Уалиханов. Қазақ халқының тұңғыш кәсіби суретшісі Ә.Қастеев. Халық ауыз әдебиеті мен музыка мәдениеті.

Дәстүрлі қазақ мәдениетінің ерекшелігі. Халық ауыз әдебиеті бай мәдени мұра. Халық ауыз әдебиеті жанрындағы батырлар бейнесі мен жерге деген сүйіспеншілік. Шешендік өнер-сөз жауһары. Айтыс өнері. Материалдық және рухани мәдениет құндылықтары (қол өнер, түрғын үй, киімі, қазақ күнтүзбесі, халық білімі, Наурыз). Халық ауыз әдебиетіндегі лирикалық пэмалар: «Қозы Көрпеш - Баян Сұлу», «Қыз Жібек». Ұлттық аспаптар, күй, ән өнері. Халықтың әншісі композиторларының шығармашылығы.

XX ғасырдағы мәдениеттің дамуындағы қайшылықтар мен ерекшеліктер. Қазақстанның көпұлтты мәдениеті. Қазіргі қазақ мәдениетінің типтері.Мәдениет және бұқаралық ақпарат құралдары. Модерн: оның ерекшеліктері, әлеуметтік және көркемдік бағыттары. Авангард-мәдени-әлеуметтік құбылыс. Қазіргі қазақ әдебиеті. Қазіргі өнер: сурет, кино, театр, бейнелеут.б. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің жетістіктері, Әлемдік өркениеттегі Қазақстан мәдениетінің алатын орны.

3.3.Кеңестік кезеңдегі Қазақстан мәдениетінің дамуы.Қазіргі Қазақстан мәдениеті.Қарым-қатынас мәдениеті.

Ұлттық мәдениеттің жаңаруы. 20-30 жылдардағы білім беру жүйесінің дамуы. Әдебиет пен өнердің дамуы. Халық шаруашылыгын дамытуда ұлттық кадрларды дайындау. Қазақ ғылымыныңдамуы. С.Д. Асфендияров, А. Байтұрсынов, Қ. Жұбанов, Қ.И. Сәтпаев. Қазақ әдебиетінің жаңа кезеңі. С. Сейфуллин, І. Жансүгіров, Ж. Аймауытов, М. Әуезов т.б. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан мәдениеті. Қазақстан мәдениетінің хх ғасырдағы 70-90 жылдардағы дамуы.

Қазіргі қазақ мәдениетінің типтері.Мәдениет және бұқаралық ақпарат құралдары. Модерн: оның ерекшеліктері, әлеуметтік және көркемдік бағыттары. Авангард-мәдени-әлеуметтік құбылыс. Қазіргі қазақ әдебиеті. Қазіргі онер: сурет, кино, театр, бейнелеут.б. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің жетістіктері, Әлемдік өркениеттегі Қазақстан мәдениетінің алатын орны.

Отбасылық мәдениет. Отбасылық құндылықтар. Отбасылық, некелік қатынастар. **Қазіргі қарым-қатынастар мәдениеті.** Телефон және ғаламтор. Қоғамдық орындағы мәдениет. Тамақт ану мәдениеті. «Сіз» және «Сен». Әдеп жайында.

IV Бөлім. Дүние жүзілік діндердің мәдениеттің дамуындағы алатын орны.

4.1. Будда мәдениеті. Христиан өркенеті. Ислам өркениеті.

Үнді мәдениетіндегі діннің алатын орны. Б.з.д. екі мың жылдықтағы Ведалар. Упанишадтар. Брахмандар мен атмандар. Ведалар негізінде қалыптасқан философиялық ілімдер: жайнизм, буддизм, даршандар, чарвактар-лакаяттарт.б. Будда діні. Буддизмнің екі ағымы: Хинаяма, Махаяма. Будда мәдениетің таралу тарихы. Индуизм.

4.2.Христиан дінің шығуының әлеуметтік - мәдени алғы шарттары. Христиан дінінің құндылықтары. Христиан дінінің Еуропа мәдениеті дамуындағы рөлі. Христиан діниндегі адамгершілік мәселесі. Католик діні және Рим папасы. Православия діні. Орыс шіркеуі. Протестандықтардың пайда болуы мен ерекшеліктері. Христиан дінінің Еуропа өркениетіндегі орны.

4.3. Ислам. Ислам мәдениетінің шығутарихы мен таралуы. Құран - исламның қасиетті кітабы. Ислам дініндегі ағымдар. Қазіргі ислам өркениетінің әдет-ғұрыптары және бүгінгі ислам. Ислам теориясы мен практикасы.Исламдық көзқараспен жазылған әдеби шығармалар. Исламның діни мәдени салт-дәстүрлері.Ислам және өркениет.

1.7. 1.Пәннің тақырыптық жоспары

№	Тақырыбы	Қысқаша мазмұны	Сағат саны
1	Философия пәні, оның	Философия дүниетанымының өзегі ретінде.	2

	қалыптасу және даму тарихы. Ежелгі Шығыс философиясы. Антик философиясы. Орта ғасырлық философия. Қайта өрлеу дәуірінің философиясы.	Философияның қоғамдағы рөлі. Дүниетанымның тарихи түрлері-миф, дін, философия. Материализм және идеализм-философияның негізгі бағыттары. Ежелгі Қытай философиясы (Конфуций ілімі-гуманизм, Дао ілімі-даосизм). Қытай философиясының негіздері. Ежелгі Үндістандағы касталық жүйе. Буддизм және Джайнизм. Ведалар кітабы. Антик философия-Фалес, Анаксимандр, Анаксимен, Гереклит, Парменид, Зенон, Сократ, Демокрит, Платон, Аристотель, Эпикур. Рим тарихнамасының қалыптасуы. Грек, Рим философиясының сабақтастығы. Ежелгі Грек мәдениетіндегі мүсіндеу мен сәулет өнері, ғылымның дамуы. Араб-парсы философиясы. Патристика, схолостика-ортағасырлық философияның негізгі ағымдары. Ислам діні. Р Бекон, Ф. Аквинский, У. Оккам, О. Хайям, әл-Фараби, ибн-Сина, әл-Бируни ілімдері. Геоцентризм (Н. Каперник, Г. Галилей, Д. Бруно). Жаңа заман философия-таным әдісі.	
2	Қазақ философиясының қалыптасуы мен ерекшеліктері.	Қазақ халқының дүниетанымы.Мұсылмандық ренессанс (Қорқыт Ата,Жүсіп Баласағұн,Махмұт Қашқари, Қожа Ахмет Иассауи,Асан Қайғы, Мұхаммед Хайдар Дулати т.б). XIX ғасырдағы қазақ ағартушыларының дүниетанымдық көзқарастары (Дулат Бабатайұлы, Шортанбай Қанайұлы,Мұрат Мөңкеұлы, Бұқар Жырау, Ақтамберді жырау). Антропоцентризм және гуманизм (Ш.Уалиханов,Ы.Алтынсарин, А.Құнанбаев).	2
3	Философияның теориялық және методологиялық негіздері. Диалектиканың негізгі ұғымдары.	Болмыс. Материя, Сана ұғымдары. Болмыс Категориясы және негізі формалары. Субстанция мәселесі. Заттардың мәні туралы негізгі ілімдер. Материя туралы басты ілімдердің типологиясы. Материя ұғымының философиялық мәні. Материяның құрылысы, оның ұйымдық формалары. Материяның өмір сүру тәсілдері мен формалары. Кеңістік және уақыт ұғымдары. Адам санасы рухани әлемі туралы ғылыми түсініктер. Адам писихикасының құрылымы: сана, санасыздық, өзіндік сана. Сана адам миының функциясы. Диалектика дамудың жалпылама концепциясы. Диалектиканың тарихи формалары, диалектика заңдары.	2
4	Таным теориясы.	Танымның объектісі мен субъектісі. Агностицизм түсінігі. Сенімді және рационалды танымның диолектикасы. Ақиқаттың түрлері. Практика (тәжірбие). Дүниені танып білудің мәні.	2
5	Философиядағы адам мәселесі. Құндылықтар философиясы.	Адам проблемасы, адамға берілген анықтамалар. Адамның пайда болуы туралы түсініктер. Адам өмір сүруінің табиғи-биологиячлық алғышарттары.	2

		Адамның әлеуметтік мәні және ұлттық тұрпаты. Адам бойындағы табиғи және қоғамдық сипаттың үйлесімділігі.	
6	Қазіргі қоғамның сипаты мен бірлігі. Ғылым мен мәдениет.	Қоғам, адам және қоғамдық қатынастар туралы ой-пікірлер. Қоғамдық болмыс, сана. Әлеуметтік философия түсінігі және негізгі прнциптері. Рухани қоғамдық өмірдің мәні. Өндірістік қатынастар, өндіргіш күштер. Халық санының өсуі. Биосфера, экология мәселелері. Қоғамның Тарихи типтері, қозғаушы күштері. Қоғамды зерттеудің методологиялық негізі. Ғылым және ғылыми көзқарас, мәні мен ерекшелігі. Ғылыми танымның логикасы мен методологиясы. Қоғамдағы прогресстің тарихи типтері. Дүниежүзілік тарихи дамудың бірлігі мен өзгешіліктері. Ғылыми-техникалық революция, ғылыми прогностика. Компьютерлік моделдеу. Тарихи аналогия. Адам және адамзаттың ауқымды проблемалары. Жаңаша ойлау.	2
	№1 Аралық бақылау	1-6 тақырыптар бойынша ауызша-жазбаша түрде бақылау жұмысы	
7	Мәдениеттану-мәдениет туралы ғылым. Мәдениет және өнер.	Мәдениеттану пәні оның міндеті. Мәдениет - адам әлемі. Қоғамдағы мәдениеттің негізгі қызметі. Мәдениеттің негізгі жүйелері. Материалдық және рухани мәдениет, оның құндылықтар жүйесіндегі орны. Мәдениеттің мұрагерлік, адамды қалыптастыру қызметі. Мәдениет - күрделі қоғамдық құбылыс. Мәдениеттану ғылымның білімдік жүйесі, олардың құндылығы. Мәдениет және өркениет ұғымының арақатынасы. Мәдениеттанудағы концепциялары. Мәдениеттану ғылымы қоғамдық ғылымның саласы. Ойшылдардың мәдениеттанулық тұғырнамалары. Мәдениет типологиясы туралы қазіргі түсініктер. Мәдениет ұғымының даму логикасы және тарихы. Өнер туралы түсінік. Өнердің шығу тегі. Өнердің орындаушылық түрі. Сәулет өнері. Көркем өнер. Кино.	2
8	Дүниежүзілік мәдениеттер мен өркениеттер.	Шығыс мәдениетінің қалыптасуы мен ерекшелігі. Вавилион мәдениетінің қалыптасуы мен ерекшелігі. Вавилион мәдениеті адамзат мәдениетінің ең көне орталығы. Египет мәдениетінің құндылықтары: пирамидалар, Мысыр жазуы, наным-сенімдері. Ежелгі Қытай мәдениетінің мәні: Конфуций, Дао, Будда ілімінің алатын орны. Қытай иероглифтерінің мәдени тарихы. Ежелгі Қытай өнері. Үнді мәдениетінің негізгі бағыттары, алғашқы философиялық мектептер. Үнді эпостарының дүниежүзілік мәдениеттегі орны. Үнді халқының әдет-ғұрыптары. «Махабхарата» мен «Рамаяна» поэмалары - көне үнділік әдеби мұра.	2

		Грек мәдениетінің мәні. Ежелгі Грек философиясы, космологиясы. . Гомер поэмасы. Ежелгі грек мәдениетіндегі мүсіндеу және сәулет өнеріндегі дүниетанымдық көзқарас. Спартандық тәрбие. Афина демократиясы және оның маңызы. Антикалық Рим мәдениетіндегі сабақтастық және жаңашылдық Римдік шешендік өнер. Цицерон. Грек, Рим мәдениетінің сабақтастығы. Рим тарихнамасының қалыптасуы. Антикалық мәдениеттің қазіргі Еуропалық мәдениеттің қалыптасуына тигізген әсері.	
9	Еуропалық Қайта өрлеу және Жаңа заман кезеңіндегі мәдениет. Отандық мәдениеттің теориясы мен тарихы. Қазақ жеріндегі ежелгі мәдениеттер мен өркениеттер және қазақ мәдениеттінің бастауы. Орта ғасырдағы түрік мәдениеті.	Қайта өрлеу мәдениетінің кезеңдері. Еуропаның Реформация дәуіріндегі мәдениеті. Мәдениетегі рационализм. Ағартушылық кезеңіндегі Еуропа мәдениеті. Византия және оның христиандық мәдениетті дамытудағы тарихи рөлі. Данте, Леонардо да Винчи, Рафаэль, Мекелланджело және олардың әлемдік мәдениеттегі орны. Ренессанс дәуіріндегі жеке адам мүмкіндігін бақылау. Қайта өрлеу дәуірінің өнер туындылары. Жаңа дәуір мәдениетіндегі ғылым мен техниканың маңызы. Ағартушылық дәуіріндегі Еуропа мәдениеті. Өнердегі романтизм. Қазақ мәдениетінің түп негізі. Андронов мәдениеті. Ежелгі көшпелілер мәдениетіндегі мифология және космогония. Ежелгі сақ өнері. Сақтардың дүниетанымы Ұлы Жібек жолы. Ұлы Жібек жолы бойындағы қала мәдениетінің дамуы. Ежелгі түркі өркениеті және оның ерекшелігі. Орхон-Енесей ескерткіші көне түркі жазбасы. Түркі дүниетанымы мен қазақ дүниетанымындағы сабақтастық. Күлтегін, Тоныкөк, Білге қаған жыры. Куле чор, Мойын чор ескерткіштері. Ертіс, Талас жазбалары. Түркі мәдениетіне араб-парсы мәдениетінің ықпалы. «Мұсылман Ренессансы» дәуіріндегі жазба мәдениеттің дамуы. Әл-Фараби мұралары. Ислам дүниетанымы бағытында жазылған еңбектер. Ортағасырлық кезеңдегі тарихи ескерткіштер. «Қорқыт Ата кітабы» мен «Оғыз наме» түркілердің ортақ мұрасы. М. Қашқари «Түркі тілдерінің сөздігі» түркі тайпалары туралы зерттеулер. Ж. Баласағұн «Құтты білік» -энциклопедиялық еңбек. А. Иассауи «Диуани Хикмет». «Құмандар кітабы».	2
10	Көшпелі өркениет құндылықтары. Дәстүрлі қазақ мәдениеті. Кеңестік кезеңдегі Қазақстан мәдениетінің дамуы. Қазіргі Қазақстан мәдениеті.	Көшпелі өркениет әлемдік өркениеттің құрамдас бөлігі. Көшпелілер дүниетанымы. Көшпелі өркениеттің ерекшелігі. Дәстүрлі қазақ мәдениетінің табиғи-ғарыштық негіздері. Көшпелілер өміріндегімал шаруашылығының рөлі. Кеңістікті игерудегі жылқы малы. Көшпелілердің әлеуметтік тектік типтері. Көшпелілердің әдет-ғұрыптары. Қазақтың ұлттық ойындары. Қазақ халқының қолөнері. Халықтық қолөнер. Қазақ этнографиясы. Ұлттық киім үлгілері. Ағаш өңдеу және зергерлік өнер. Тері өңдеу және теріден жасалатын бұйымдар мен тұрмыстық заттар.	2

		Қазақ халқының тұңғыш суретшісі. Ш.Уалиханов. Қазақ халқының тұңғыш кәсіби суретшісі Ә.Қастеев. Халық ауыз әдебиеті мен музыка мәдениеті. Дәстүрлі қазақ мәдениетінің ерекшелігі. Халық ауыз әдебиеті бай мәдени мұра. Халық ауыз әдебиеті жанрындағы батырлар бейнесі мен жерге деген сүйіспеншілік. Шешендік өнер-сөз жауһары. Айтыс өнері. Материалдық және рухани мәдениет құндылықтары (қол өнер, түрғын үй, киімі, қазақ күнтүзбесі, халық білімі, Наурыз). Халық ауыз әдебиетіндегі лирикалық пэмалар: «Қозы Көрпеш - Баян Сұлу», «Қыз Жібек». Ұлттық аспаптар, күй, ән өнері. Халықтың әншісі композиторларының шығармашылығы. XX ғасырдағы мәдениеттің дамуындағы қайшылықтар мен ерекшеліктер. Қазақстанның көпұлтты мәдениеті. Қазіргі қазақ мәдениетінің типтері. Мәдениет және бұқаралық ақпарат құралдары. Модерн: оның ерекшеліктері, әлеуметтік және көркемдік бағыттары. Авангард-мәдени-әлеуметтік құбылыс. Қазіргі қазақ әдебиеті. Қазіргі өнер: сурет, кино, театр, бейнелеу т.б. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің жетістіктері, Әлемдік өркениеттегі Қазақстан мәдениетінің алатын орны. Ұлттық мәдениеттің жаңаруы. 20-30 жылдардағы білім беру жүйесінің дамуы. Әдебиет пен өнердің дамуы. Халық шаруашылыгын дамытуда ұлттық кадрларды дайындау. Қазақ ғылымыныңдамуы. С.Д. Асфендияров, А. Байтұрсынов, Қ. Жұбанов, Қ.И. Сәтпаев. Қазақ әдебиетінің жаңа кезеңі. С. Сейфуллин, І. Жансүгіров, Ж. Аймауытов, М. Әуезов т.б. Ұлы Отан соғысы жылдарындағы Қазақстан мәдениеті. Қазақстан мәдениетінің хх ғасырдағы 70-90 жылдардағы дамуы. Қазіргі қазақ мәдениетінің типтері.Мәдениет және бұқаралық ақпарат құралдары. Модерн: оның ерекшеліктері, әлеуметтік және көркемдік бағыттары. Авангард-мәдени-әлеуметтік құбылыс. Қазіргі қазақ әдебиеті. Қазіргі онер: сурет, кино, театр, бейнелеут.б. Қазіргі Қазақстан мәдениетінің жетістіктері, Әлемдік өркениеттегі Қазақстан мәдениетінің алатын орны.	
11	Қарым-қатынас мәдениеті.	Отбасылық мәдениет. Отбасылық құндылықтар. Отбасылық, некелік қатынастар. Қазіргі қарым-қатынастар мәдениеті. Телефон және ғаламтор. Қоғамдық орындағы мәдениет. Тамақт ану мәдениеті. «Сіз» және «Сен». Әдеп жайында.	2
12	Дүние жүзілік діндердің мәдениеттің дамуындағы алатын орны. Будда мәдениеті. Христиан өркениеті. Ислам өркениеті.	Үнді мәдениетіндегі діннің алатын орны. Б.з.д. екі мың жылдықтағы Ведалар. Упанишадтар. Брахмандар мен атмандар. Ведалар негізінде қалыптасқан философиялық ілімдер: жайнизм, буддизм, даршандар, чарвактар-лакаяттарт.б. Будда діні. Буддизмнің екі ағымы: Хинаяма, Махаяма. Будда мәдениетің таралу тарихы. Индуизм.	2

		Христиан дінің шығуының әлеуметтік - мәдени алғы шарттары. Христиан дінінің құндылықтары. Христиан дінінің Еуропа мәдениеті дамуындағы рөлі. Христиан дініндегі адамгершілік мәселесі. Католик діні және Рим папасы. Православия діні. Орыс шіркеуі. Протестандықтардың пайда болуы мен ерекшеліктері. Христиан дінінің Еуропа өркениетіндегі орны. Ислам мәдениетінің шығутарихы мен таралуы. Құран - исламның қасиетті кітабы. Ислам дініндегі ағымдар. Қазіргі ислам өркениетінің әдет-ғұрыптары және бүгінгі ислам. Ислам теориясы мен практикасы.Исламдық көзқараспен жазылған әдеби шығармалар. Исламның діни мәдени салт-дәстүрлері. Ислам және өркениет.	
	№2 Аралық бақылау.	7-12 тақырыптар бойынша тест тапсырмалары, жазбаша, ауызша түрде бақылау жұмысы	
	Барлығы:		24

Оқытудың жоспарланған нәтижесін бақылау.
Бақылау білім алушылардың пән бойынша бағдарламалық материалдың мазмұнын қалыптастыру деңгейін анықтауға бағалау мақсатында, негізгі нысандар бойынша бақылау жұмысы, сынақ өткізуді қарастырады.

1.8. Пәнді оқытудың түрлері мен әдістері:

- **Аудиториялық сабақтар** – мәселелік, ақпараттық, әңгіме, дәріс-презентация, Аудиториямен кері байланыс дәріс тақырыптары бойынша студенттермен блиц-сауалнама, әңгіме,ауызша сұрау, тест тапсырмаларын шешу, тақырып сұрақтарын талқылау; шағын топпен жұмыс, пікірталас, ситуациялық тапсырмаларды шешу, презентация, карточкалармен жұмыс, дебат.

1.9. Білім алушылардың білімдері мен дағдыларын бағалау:

-Ауызша сұрақ-жауап, презентация, рөльдік ойындар, мәтінмен жұмыс, жаттығу жұмыстары, эссе жазу.
Теориялық сабақтар: ауызша сұрау, әңгіме, пікірталас, презентация, шағын топпен жұмыс, жазбаша жұмыс;

Білімді бағалаудың критерийлері және ережелері:

Ағымдық бақылау: ауызша сұрақ жауап, тестілеу, аналитикалық жұмыс.

Аралық бақылау: тестілеу сұрақ жауап 6 және 11 аптасында өткізіледі.

Қорытынды бақылау: Ауызша емтихан.

-Білім алу нәтижелерінің суммарлық бағалануы пәннің бағдарламасына (силлабусқа) сай қойылған ағымды бағалар негізінде жүргізіледі.
Платонус бағдарламасымен автоматты түрде есептелген жіберілу рейтингі (ағымды және аралық бақылаулардың ортақ баллы) қорытынды бағасы ретінде алынады. Ауызша алынған емтихан бағасын пән оқытушысы емтихан кестесі бойынша Платонусқа қояды.

Бағалау саясаты:

Теориялық сабақты бағалау тәртібі:

Бақылау түрі	Бағалау	Бағалау критерийлері
Ауызша жауап	**Өте жақсы** A (4,0; 95-100%); A- (3,67; 90-94%) Бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы барлық тапсырмаларды орындағанда, жауап берген кезде ешқандай дәлелсіз жауап және қателер жібермеген жағдайда қойылады. Оқу пәні бойынша тұжырымдама, бағыттар мен теорияларға сүйеніп оған сыни баға бере алғаны үшін, басқа пәндердің ғылыми жетістіктерін пайдалана алғаны

		үшін қойылады.
	Жақсы B+ (3,33; 85-89%); B (3,0; 80-84%) B- (2,67; 75-79%). Бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы жауап беру кезінде нақты принципиальды емес және принципиальды қателер жібергенде,білім алушы өз қатесін жөндеген жағдайда, оқытушының көмегімен оқу материалын бір жүйеге келтіргені үшін қойылады.
	Қанағаттанарлық C+ (2,33; 70-74%) C (2,0; 65-69%) C- (1,67; 60-64%) D+ (1,0; 50-54%) Бағаларына сәйкес	Егер білім алушы жауап беру кезінде принципиальды қателер жібергенде, оқытушы нұсқаған бір ғана әдебиетпен шектелгенде, материалдарды жүйелеуде үлкен қиындықтарға кездескен жағдайда қойылады.
	Қанағаттарлықсыз F (0; 0-49%) бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы жауап беру кезінде принципиальды қателер жібергенде, сабақ тақырыбы бойынша негізгі әдебиеттерді қолданбаса, пәннің ғылыми терминологиясын пайдалана алмаса, күрделі стилистикалық және логикалық қателермен жауап берсе қойылады.

Аралық бақылау:

Бақылау түрі	**Бағалау**	**Бағалау критерийлері**
Тестілеу/ әңгімелесу	**Өте жақсы** A (4,0; 95-100%); A- (3,67; 90-94%) бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы жауап беру кезінде ешқандай қателіктерді жібермеген жағдайда қойылады. Оқылатын пән бойынша теорияларға, тұжырымдамаларға және бағыттарға сүйенеді және оларға сыни бағасын береді, басқа пәндердің ғылыми жетістіктерін қолданады.Тест бойынша дұрыс жауаптардың 86-100% береді.
	Жақсы B+ (3,33; 85-89%); B (3,0; 80-84%) B- (2,67; 75-79%) бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы жауап беру кезінде өрескел қателіктер жібермесе, принипиальды емес немесе студенттердің өздері түзеген принципиальды қателер жіберсе, оқытушының көмегімен бағдарламалық материалды жүйелей алған жағдайда қойылады. Тест бойынша дұрыс жауаптардың 75-85% береді.
	Қанағаттанарлық C+ (2,33; 70-74%) C (2,0; 65-69%) C- (1,67; 60-64%) D+ (1,0; 50-54%) бағаларына сәйкес келеді	Егер білім алушы жауап беру кезінде нақты емес және принципиальды қателер жібергенде, оқытушы көрсеткен оқу әдебиеттермен шектелсе, материалды жүйелеуде үлкен қиындықтарға кездескен жағдайда қойылады. . Тест бойынша дұрыс жауаптардың 50-74% береді.
	Қанағаттанарлықсыз F (0; 0-49%) бағаларына сәйкес	Егер білім алушы жауап беру кезінде принципиальды қателіктер жіберсе, сабақ тақырыбы бойынша негізгі әдебиеттермен жұмыс жасамаса, пәннің ғылыми терминологиясын қолдана алмаса, өрескел

	келеді	стилистикалық және логикалық қателіктермен жауап берген жағдайда қойылады. Тест бойынша дұрыс жауаптардың 50% кем береді .

Қорытынды бақылау: (бағалы сынақ)ауызша, жазбаша, тест нысанында жүргізіледі және білім алушы жоғарғы (мах) 40 балл жинауы мүмкін.
Жалпы бағасы: ағымдық (рейтинг) (60%) + қорытынды (40%) мына төмендегі межелік бойынша қойылады:

Әріптікжүйеменбағалау	Баллдың сандық эквиваленті	Пайыздықөлшем	Дәстүрліжүйеменбағалау
A	4,00	95-100	Өте жақсы
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	Жақсы
B	3,00	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	
C	2,00	65-69	Қанағаттанарлық
C-	1,67	60-64	
D+	1,33	55-59	
D	1,00	50-54	
F	0,00	0-49	Қанағаттанарлықсыз

1.10. Әдебиеттер тізімі:
1.10.1.Негізгі әдебиеттер
1.Темиргалиев К. А. Философия : учебное пособие для медицинских вузов и колледжей / К. А. Темиргалиев, А. Х. Жоломанова. - Караганда : АҚНҰР, 2019. - 210 с
2. Хрусталёв, Ю. М. Основы философии: учеб. для мед. училищ и колледжей / Ю. М. Хрусталёв. - ; Рек. учеб. метод. объед. по мед. и фарм. образ. вузов России. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014.
3. Кішібеков, Д. Философия [Мәтін] : оқулық / Д. Кішібеков, Ұ. Сыдықов. - 10- шы басылым. - Алматы : Қарасай, 2010. - 360 бет с.
4. Темірғалиев, Қ. А. Философия : оқу құралы / Қ. А. Темірғалиев, А. Т. Бәкірова. - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2016. - 240 бет с.
5. Нуржанбаева Ж.О. Психология және мәдениеттану : оқу-әдістемелік құралы / Ж. О. Нуржанбаева, Ғ. С. Айдарбекова, Ә. С. Еркінбекова. - Қарағанды : АҚНҰР, 2019. - 222 бет
6. Аширов Ш. А. Философия : оқу құралы / Ш. А. Аширов. - Қарағанды : Medet Group ЖШС, 2023. - 284

Қосымша әдебиеттер:
1. Джонстон Д. «Философияның қысқаша тарихы. Сократтан Дерридаға дейін». Ғылыми Астана, 2018.– 216 б.
2. Хесс Р. «Философияның таңдаулы 25 кітабы». Ғылыми ред. Раев Д.С. – Астана, 2018.360 с.

3. Кенни Э. «Батысфилософиясыныңжаңатарихы. 1-том: Антика философиясы» / ғылыми редактор Молдабеков Ж. Ж. – Астана, 2018. – 408
4. Кенни Э. «Батысфилософиясыныңжаңатарихы. 2-том: Орта ғасырфилософиясы» / ғылыми редактор Оспанов С. – Астана, 2018. – 400 с.
5. Карен Армстронг Иудаизм, христиандық пен исламдағы 4000 жылдықізденіс: Құдайтану баяны/ Научн.редакторКенжетай Д. – Астана, 2018. – 496 с.
6.Кенни, Э. Батыс философиясының жаңа тарихы: 1-том.Антика философиясы = Ancient Philosophy : монография / Э. Кенни ; ауд.С.А.Аяпбекова,Н.Т.Базарбай,А.Рыскиева. - Астана : Ұлттық аударма бюросы, 2018. - 408 б. с. : [Рухани жаңғыру].
7.Джонстон, Д. Философияның қысқаша тарихы: Сократтан Дерридаға дейін: монография / қаз.тіл.ауд. Г.З. Әбдірасылова [және т.б.]. - Астана : Ұлттық аударма бюросы, 2018. - 216 б. с. : (Рухани жаңғыру).
8. Нуржанбаева Ж.О. Психология және мәдениеттану : оқу-әдістемелік құралы / Ж. О.
9. Нуржанбаева, Ғ. С. Айдарбекова, Ә. С. Еркінбекова. - Алматы : АҚНҰР, 2023. - 222 б.
10. Нуржанбаева Ж.О. Психология и культурология : учебно-методическое пособие / Ж.О. 11. Нуржанбаева, Г.С. Айдарбекова, А.С. Еркинбекова. - Караганда : АҚНҰР, 2023. - 222 бет
12. Аширов Ш. А. Философия : оқу құралы / Ш. А. Аширов. - Қарағанды : Medet Group ЖШС, 2023. - 284 б.

1.10.3 Интернет-ресурс

Электронды басылымдар:

1.Грушевицкая, Т. Г.Культурология : [Электронный ресурс] : электронный учебник для студентов вузов / Т. Г. Грушевицкая, А. П. Садохин. - 3-е изд., перераб. и доп. - М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2011. - 686 с. эл. опт. диск (CD-ROM).
2.Хасанов М.Ш., Петрова В.Ф.Х Философия. Учебник. Второе переработанное и дополненное издание. – Алматы: Эверо, 2020. – 172 с https://elib.kz/ru/search/read_book/931/
3.Петрова В.Ф., Хасанов М.Ш., «Введение в философию», учебник, - Алматы: издательство «Эверо», 478 стр., 2020 г.https://elib.kz/ru/search/read_book/811/
4.Ж.Алтаев, Т. Ғабитов, А. Қасабек, Қ. Мұхамбеталиев.Философия және мәдениеттану: Оқу құралы.Толықтырылғаншінші басылымы. – Алматы: Эверо, 2020. – 336 бет https://elib.kz/ru/search/read_book/80/
5.ФИЛОСОФИЯ НЕГІЗДЕРІ. Қазақбаева Ж.Р. , 2019 https://aknurpress.kz/reader/web/1130
6.ФИЛОСОФИЯДАН ТАҢДАМАЛЫ ДӘРІСТЕР. Мустафина Т.В. , 2015 https://aknurpress.kz/reader/web/1133
7.С21 Сапарғалиева С.Ж. Әлеуметтік философия: Оқу құралы. Алматы: «Medet Group» ЖШС, 2021. – 128 бет. https://www.aknurpress.kz/reader/web/3087
8.Кемелбеков Қ.Б., Оразымбетова З.Ш. Философия: Оқу құралы. Қарағанды: «Medet Group» ЖШС, 2023 - 260 бет. https://www.aknurpress.kz/reader/web/2853
9.Асаров Ә. Ғылым философиясы: терминологиялық сөздік. Алматы. «Medet Group» ЖШС, 2021. -122 бет. https://www.aknurpress.kz/reader/web/2838
1. Философия К. Абишев, А.К. Абишева. Под общ. ред. З.К. Шаукеновой. – Алматы: Институт философии, политологии и религиоведения КН МОН РК, 2015. – 520 с. https://www.aknurpress.kz/reader/web/1972
2. Философия – культура – социум. Аспекты взаимодействия. Выпуск 2 : сборник научных материалов студентов и аспирантов / В. Грецков, Д. Ляпунов, Е. Елсукова [и др.] ; под редакцией Н. И. Поспелова [и др.]. — Киров : Вятский государственный гуманитарный университет, 2011. — 221 с. -: https://www.iprbookshop.ru/6009